

Biodiversiteit verdient aandacht binnen Krimpen aan den IJssel

Februari 2019
Maasarend, Praktisch in Ecologie
In opdracht van:
Gemeente Krimpen aan den IJssel

Biodiversiteit verdient aandacht binnen Krimpen aan den IJssel

Opdrachtgever:

Gemeente Krimpen aan den IJssel
Postbus 200
2920 AE, Krimpen aan den IJssel
Contactpersoon:
Dhr. F. Versteegh

Opdrachtnemer:

Maasarend, Praktisch in ecologie
Baksweer 203
4941 LJ Raamsdonksveer
06-48270533 / 06-38193232
info@maasarend.nl
www.maasarend.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: 2018-032
Datum: 26-02-2019
Uitgevoerd door:
Iris van der Arend & Dennis Maas

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Visie en ambities	3
2.1	Visie	3
2.2	Ambitie	3
3.	Verbindingen met het buitengebied	4
4.	Biodiversiteit bij renovatie en nieuwe aanleg	4
4.1	Renovatie, nieuwe aanleg en de Wet Natuurbescherming 2017.....	5
4.2	Insecten zijn de basis van biodiversiteit.....	5
5.	Snippergroen	6
6.	Natuurvriendelijke oever.....	7
7.	Natuurinclusief bouwen	8
7.1	Kansen natuurinclusief bouwen	9
8.	Omvorming en aanpassingen beheer	9
8.1	Omvorming.....	9
8.2	Aanpassingen beheer	10
9.	Landelijke initiatieven.....	12
9.1	Operatie Steenbreek	12
9.2	Nederland Zoemt	12
10.	Monitoring	13
11.	Communicatie.....	13
	Literatuur	15
	Bijlage 1: Nederland Zoemt Advies voor Krimpen aan den IJssel	16

1. Inleiding

De gemeente Krimpen aan den IJssel is een groene gemeente, die werkt vanuit de duurzaamheidsgedachten. Er bestaat reeds een groenbeleid en beheerplan, hierin is het onderwerp biodiversiteit wat onderbelicht, gezien de huidige denkwijzen binnen de gemeente.

De gemeenteraad hecht groot belang aan haar maatschappelijke verantwoording op het gebied van biodiversiteit. De raad heeft dit onderwerp op de gemeentepolitieke agenda geplaatst. Hiermee spreekt zij het belang van biodiversiteit uit en willen dit laten terugkomen in het beheer dat wordt uitgevoerd in de buitenruimte.

Deze nota geeft een startpunt voor het beleid en beheer omtrent biodiversiteit als aanvulling op het groenbeleid en is conform huidige wetgeving Wet Natuurbescherming 2017 (Rijksoverheid, 2017).

Naast een visie voor beleid worden o.a. de mogelijkheden voor biodiversiteit bij renovatie, omvorming, nieuwe aanleg, snippergroen en aanpassingen in het huidige beheer in deze nota behandeld. Landelijke initiatieven waarbij de gemeente reeds is aangesloten of zich bij kan aansluiten worden ook meegenomen in deze nota.

2. Visie en ambities

In deze paragraaf worden de visie en de ambitie betreft biodiversiteit behandeld van de gemeente Krimpen aan den IJssel.

2.1 Visie

Binnen de gemeentegrenzen is de hoofdfunctie wonen en werken. Het huidige bestemmingsplan biedt geen ruimte om "nieuwe" grond vrij te maken voor natuur. Wel wil de gemeente zich actief inzetten voor verhoging van de biodiversiteit. De gemeente zet daarom in op het verbeteren van de huidige groenstructuren. Om kosten en baten in evenwicht te houden, ligt de eerste focus op renovatieprojecten, nieuwe aanleg bij bouwplannen en natuurinclusief bouwen. Hierbij kunnen de kosten worden meegenomen in het totale project. Daarnaast wordt er aandachtig gekeken naar snippergroen en omvormingsmogelijkheden van het beheer, waar mogelijk binnen de huidige contracten met externe partijen. Bij nieuwe aanbestedingen omtrent groenbeheer wordt ecologie als belangrijke waarde meegenomen.

De gemeente is zich bewust van haar eigen verantwoording met betrekking tot biodiversiteit, maar wil ook bewustwording en een actieve houding van burgers bewerkstelligen. De gemeente maar ook haar bewoners hebben een verantwoording voor hun eigen leefomgeving.

2.2 Ambitie

De gemeente Krimpen aan den IJssel wil de achteruitgang van biodiversiteit stop zetten. En vervolgens wil zij, samen met de bewoners, organisaties en bedrijven, zorgen voor een verhoging van de biodiversiteit binnen de gemeentegrenzen.

De gemeente wil een plek worden waar mens en natuur hand in hand samen gaan. Door actief handelen, communicatie, educatie, participatie met bewoners en stimuleringsacties wil de gemeente haar plan voor de verhoging van biodiversiteit realiseren.

3. Verbindingen met het buitengebied

In deze paragraaf wordt er gekeken naar het buitengebied van de gemeente en mogelijkheden, die dit biedt voor de verhoging van de biodiversiteit.

De gemeente Krimpen aan den IJssel is een gemeente grenzend aan het veenweidegebied van de Krimpenerwaard en gebieden van de Provincie Zuid-Holland, Rijkswaterstaat en het Hoogheemraadschap Schieland en Krimpenerwaard, waarvan delen tot de Ecologische Hoofdstructuur behoren. Deze ligging biedt kansen om het streekeigen karakter van dit gebied en een deel van de daarbij behorende flora en fauna een plaats te geven binnen de gemeente.

Het voorkomen van harde grenzen is daarbij de hoofdzaak. Daarbij wil de gemeente graag aansluiten op bijvoorbeeld het nieuwe maaibeleid dat is ingevoerd door Rijkswaterstaat.

Voorbeeld

Laat een lijnstructuur van knotwilgen in het buitengebied niet overgaan in een lijnstructuur van platanen. In knotwilgen komen ruim 300 soorten insecten voor, tegenover 14 soorten in platanen. Voor de insecten is deze aansluiting een barrière, maar ook voor vogels en vleermuizen, die insecten eten, creëert dit een harde grens.

Creëer aansluiting voor het groen van het buitengebied met groen van de gemeente. Ditzelfde geldt voor watergangen, geef watervegetatie ook ruimte in gemeentelijke watergangen, indien dit geen hoofdwatergangen zijn. Geef de voorkeur bij (her)inrichting van wijken, die gelegen zijn aan het buitengebied, aan kruiden, planten, heesters en bomen, die ook voorkomen in het buitengebied. Naast dat dit zorgt voor een verhoging in de biodiversiteit, laat dit het streekeigen karakter ook in bebouwd gebied doorlopen.

4. Biodiversiteit bij renovatie en nieuwe aanleg

Renovatie en/of nieuwe aanleg bieden een uitgelezen kans om meer ruimte te bieden aan biodiversiteit. In deze paragraaf wordt ingegaan op de kansen in het groen voor biodiversiteit. De kansen omtrent natuurinclusief bouwen worden nader beschreven in paragraaf 7 van deze nota.

4.1 Renovatie, nieuwe aanleg en de Wet Natuurbescherming 2017

Bij renovaties van een straat of wijk, worden deze vaak van perceelsgrens tot perceelsgrens gerenoveerd. Dit kan ingrijpende gevolgen hebben voor de aanwezige flora en fauna. Daarnaast kan deze ingreep ook positieve effecten hebben op de biodiversiteit. Van groot belang is dat de afdeling groen aan het begin van het planontwerp wordt meegenomen en ecologie een plaats krijgt in de planvorming. Hiermee kunnen problemen voorkomen worden en nieuwe kansen gerealiseerd worden.

Voorafgaande aan de uitvoering van renovatie en nieuwe aanleg wordt er eerst een ecologische quickscan uitgevoerd. Hiermee wordt voldaan aan de Wet Natuurbescherming 2017. Ook de hieruit voortkomende vervolgonderzoeken worden uitgevoerd, voordat de werkzaamheden worden gestart.

Mocht er onverhoopt tijdens werkzaamheden een ecologisch probleem ontstaan, dan schakelt de gemeente een ecoloog in om zo samen de juiste maatregelen te kunnen treffen en te blijven voldoen aan de gestelde eisen conform de Wet Natuurbescherming 2017.

4.2 Insecten zijn de basis van biodiversiteit

De focus bij kansen voor biodiversiteit in het groenbeheer ligt op maatregelen ten behoeve van insecten. Zij zijn immers de basis van de voedselketen van de overige fauna. Daarnaast hebben zij een zelfregulerende functie op plaaginsecten zoals bladluizen of eikenprocessierupsen. Indien het aantal insecten en de soortdiversiteit toeneemt, zal ook de overige fauna toenemen in aantallen en zeer waarschijnlijk ook in diversiteit aan soorten.

Insecten hebben behoefte aan kleine hoogteverschillen (microreliëf) en zacht glooiende lijnen, zodat er lichte temperatuurverschillen ontstaan (microklimaat). Daarnaast is de afwisseling in planten, kruiden en bomen van groot belang. Monoculturen zorgen voor een minder aantrekkelijke leefomgeving voor de meeste soorten fauna en bevorderen de kans op ziekten en plaagdieren. Minimale grondroering, een lage maaifrequentie en schuilgelegenheid voor de winterperiode, maken een gebied interessant als habitat voor de diverse soorten fauna.

Het heeft hierdoor de voorkeur met inheemse, liefst regionale, kruiden, planten, heesters en bomen te werken. In de gevallen dat er gekozen wordt voor uitheemse bomen, geniet het de voorkeur, dat deze een bloeiwijze hebben of vruchten dragen die interessant zijn voor insecten en vogels. Daarnaast is het van belang om een samenstelling te kiezen die zorgt voor nectaraanbod door het jaar heen (Figuur 1).

Figuur 1 Zorgen voor voldoende aanbod aan nectar en stuifmeel is goed voor o.a. solitaire wilde bijen, hommels, vlinders en zweefvliegen.

Voorkom kort gemaaide gazons, tenzij deze als speelgelegenheid worden aangeboden. Het heeft de voorkeur om te kiezen voor vaste planten en bloeiende kruiden. Deze zijn overigens goed te combineren met natuurspeelgelegenheden. Die daarnaast een hoge educatieve bijdrage kunnen leveren voor kinderen en volwassenen.

5. Snippergroen

Het betreft veelal kleine stukjes grond, die geen directe aansluiting hebben bij de overige groenstructuren van de gemeente. Hierdoor is het huidige onderhoud van het snippergroen kostbaar.

Door verandering van denkwijze, kan er aan deze stukjes grond een nieuwe betekenis worden gegeven. Zie deze stukjes groen als toekomstige pareltjes voor biodiversiteit.

Door aanplant met een variatie aan vaste planten wordt de biodiversiteit enorm verhoogd (Figuur 2). De onderhoudskosten van vaste planten zijn minimaal en kunnen nihil zijn, als er gewerkt wordt met burgerparticipatie. Door de geringe afmeting en dus geringe werkzaamheden zijn burgers eerder bereid het onderhoud op zich te nemen.

Afhankelijk van de grootte en de ligging kunnen het uitgelezen stukken zijn om een insectenhotel te plaatsen.

De belevingswaarde voor de burger neemt toe, waardoor er bijvoorbeeld minder zwerfvuil wordt achter gelaten.

Deze pareltjes voor biodiversiteit kunnen de stapstenen gaan vormen in de wijk, die de verbindingen gaan leggen naar de groenstructuren voor diverse soorten fauna.

Figuur 2 Winterbeeld vaste planten snippergroen (Griffioen, z.d.).

6. Natuurvriendelijke oever

In de Krimpenerwaard zijn watergangen van groot belang en beeldbepalend. De gemeente beschikt over een beheerplan natuurvriendelijke oevers, dat is opgesteld door een student van In Holland. Dit beheerplan is een goede stap in de richting, maar heeft meer verdieping en verfijning, om een goed en praktisch uitvoerbaar beheerplan natuurvriendelijke oevers te zijn.

Het strekt tot de aanbeveling om een nieuw beheerplan natuurvriendelijke oevers op te laten stellen. Het huidige beheerplan kan hiervoor als basis dienen, waardoor de kosten voor het nieuwe beheerplan beperkt zullen zijn. Het verbeterde beheerplan Natuurlijke Oevers zal hierbij ook verwijzen naar het nieuwe beeldenboek van het Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard en daarbij de aansluiting zoeken.

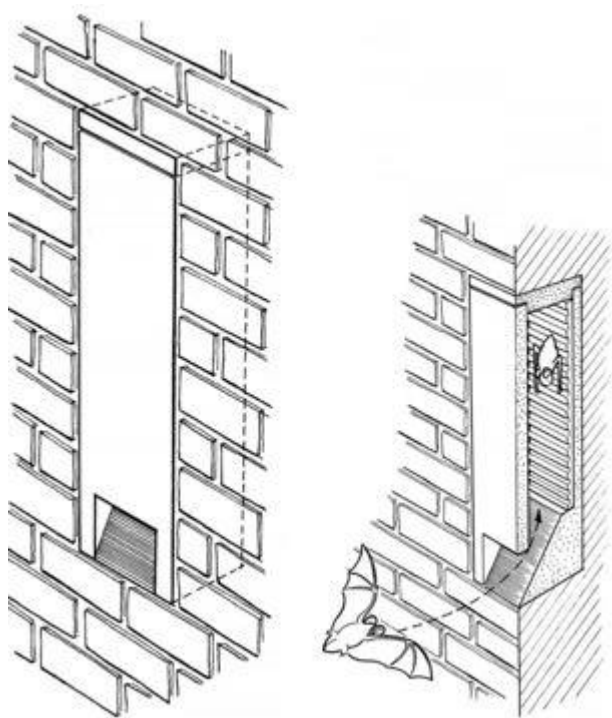

7. Natuurinclusief bouwen

Bij nieuwbouw of renovatie kan natuurinclusief bouwen zorgen voor behoud van biodiversiteit of zelfs toename van de biodiversiteit.

Voor de gebouwbewonende soorten zoals huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen zijn er kant-en-klaar oplossingen die kunnen worden ingebouwd in nieuwe panden. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om deze maatregelen in te bouwen in bestaande panden, indien er bijvoorbeeld wordt overgegaan tot gevelisolatie, waarbij huidige verblijfplaatsen verdwijnen. Panden en/of bewoners ondervinden geen hinder van deze maatregelen.

Deze maatregelen kunnen bestaan uit vleermuiskasten (Figuur 3), die speciaal voor dit doeleinde zijn ontworpen, inbouwstenen voor gierzwaluw of huismus en dakpannen voor diezelfde twee soorten.

Figuur 3 Inbouwkast voor vleermuizen (Schwegler, z.d.).

Groene daken en gevelgroen zijn ook toepassingen die meerdere doelen dienen: het zorgt voor extra wateropvang, heeft een verkoelende werking op de omgeving en werkt luchtzuiverend. Daarnaast kunnen groene daken en gevelgroen dienst doen als stapstenen, waarlangs flora en fauna zich kunnen verplaatsen naar grotere aaneengesloten stukken groen. Hiermee komen deze toepassingen de gehele biodiversiteit ten goede.

Dak- en gevelgroen zijn oplossingen die per project en/of pand verschillen. Hierbij heeft het de voorkeur deze maatregelen op maat te laten ontwerpen. Sinds 2018 heeft de gemeente Krimpen aan den IJssel een subsidieregeling om bewoners en bedrijven te stimuleren tot het aanleggen van groene daken en gevelgroen (Gemeente Krimpen aan den IJssel, 2018).

7.1 Kansen natuurinclusief bouwen

Bij het verstrekken van vergunningen voor nieuwbouw, renovatie of bij isolatieprojecten, kunnen er in de voorwaarden maatregelen voor natuurinclusief bouwen worden opgenomen. Projectontwikkelaars, woningbouwverenigingen en particulieren worden op deze manier verplicht gesteld om actief mee te werken aan het behoud en de bevordering van de biodiversiteit binnen de gemeente Krimpen aan den IJssel. Hierbij kan gedacht worden aan het standaard in laten bouwen van vleermuiskasten en/of neststenen voor gierzwaluwen in nieuwbouw-, renovatie- of isolatieprojecten (Zoogdierverseniging, z.d.) (Gierzwaluw Bescherming Nederland, z.d.).

Ook bewoners, die overgaan tot dakrenovatie, kunnen maatregelen voor natuurinclusief bouwen inzetten. Het behoort tot de mogelijkheden om bijvoorbeeld vanuit de gemeente dakpannen met nestgelegenheid gratis aan te bieden voor bewoners, waarbij er een maximaal aantal per 10 m² dak wordt aangehouden. Een goede communicatie rondom natuurinclusief bouwen en mogelijkheden, die de gemeente daarbij aanbiedt voor bewoners, is hierbij van groot belang.

8. Omvorming en aanpassingen beheer

Deze paragraaf behandelt de onderdelen omvorming en aanpassing beheer. Met deze twee onderdelen is grote winst te behalen voor de biodiversiteit.

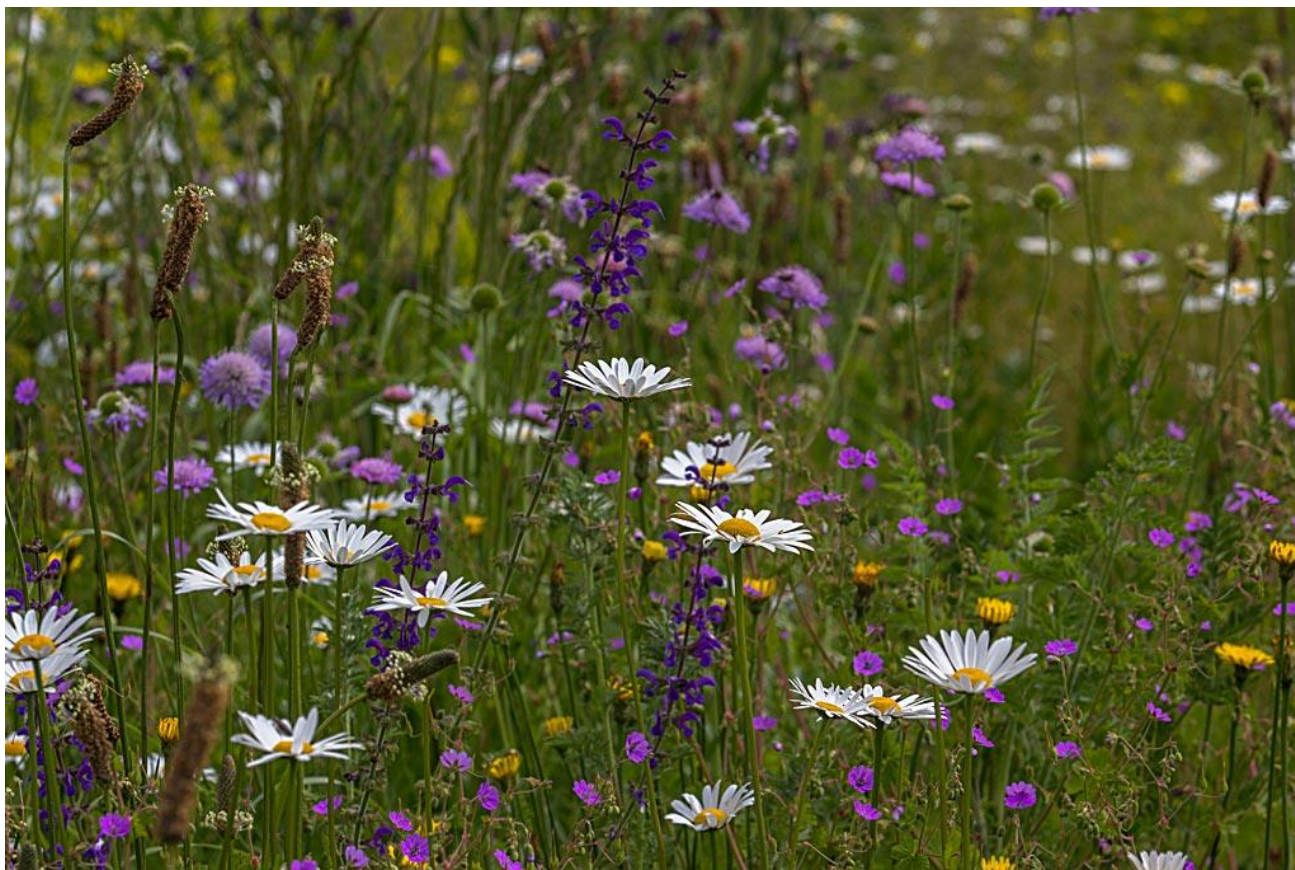
8.1 Omvorming

Met het oog op de kosten zijn de afgelopen jaren in Nederland veel perken en borders omgevormd tot grasvelden. Inmiddels blijkt dat deze omvorming veel meer geld kost dan verwacht en in veel gevallen duurder is dan bijvoorbeeld vaste planten. (Waar het maaien misschien voor lagere kosten zorgt, geven zwerfafval en maaischade aan bomen juist een enorme stijging in de kosten.) In de brochure Vaste planten in de openbare ruimte, worden rekenvoorbeelden gegeven over de kosten van vaste planten in vergelijking met gras (Hop, 2011).

Ter bevordering van de biodiversiteit heeft het de voorkeur om grasvelden en grasbermen om te vormen naar vaste planten, heesters of kruidenvegetaties (Figuur 4). Hierbij dient ten alle tijden rekening gehouden te worden met het veiligheidsaspect voor weggebruikers.

Indien complete omvorming niet mogelijk is vanuit bijvoorbeeld het veiligheidsaspect, dan bestaat er ook nog de mogelijkheid om laagblijvende bloeiende kruiden toe te voegen in het grasmengsel, zoals madeliefjes en soorten klaver.

Figuur 4 Bloemrijk kruidenmengsel ten behoeve van wilde bijen en andere soorten die afhankelijk zijn van voldoende nectar (Cruydhoeck, z.d.).

Kruidenvegetaties langs wegen leveren, na een goede communicatie naar bewoners, meestal een positieve reactie op. In het centrum en overige A-locaties is het raadzaam om te werken met vaste planten. Deze hebben een nettere uitstraling, wat meer overeen komt met het gewenste beeld van veel bewoners.

Gebruik bij omvorming een variatie in kruiden, planten, heesters en bomen, voorkom monoculturen. Variatie is ook aan te brengen door in iedere wijk voor een andere soortensamenstelling te kiezen, waarbij de eigen identiteit van de wijk beter zichtbaar wordt.

8.2 Aanpassingen beheer

Grote mogelijkheden tot het bevorderen van de biodiversiteit kunnen behaald worden door het aanpassen van het huidige beheer.

- Gefaseerd maaien van bermen en gazons en kruidenvegetaties geeft fauna de kans te vluchten en te overleven. Ook het tijdelijk (maximaal 72 uur) laten liggen van het maaisel geeft fauna deze mogelijkheid;
- Niet op specifieke data maaien, maar werkzaamheden uitvoeren afhankelijk van de bloei (eventueel van een vooraf gekozen doelsoort);
- In de winterperiode 15-20% van de vegetatie laten staan voor overwintering;
- Dood blad niet afvoeren maar in borders blazen;

- Dode bomen, die op een veilige locatie staan, niet verwijderen. Anders de boom vellen en op dezelfde of een beter geschikte locatie neerleggen voor insecten;
- Nabij waterpartijen snoeihout op rillen leggen voor reptielen en amfibieën;
- Grondbewerking zoals schoffelen tot een minimum beperken, beter is het plukken van ongewenste vegetatie of een juiste onderbeplanting aanbrengen;
- (Omgekeerd) sinusbeheer, een maaiwijze waarbij in fases wordt gemaaid. Sinusbeheer is een specifieke vorm van gefaseerd maaibeheer (Figuur 5). Hierbij wordt aanvankelijk een sinuspad van maximaal twee meter breed gemaaid dat hetzelfde begin- en eindpunt heeft, met een éénasser. Ruimtelijk gezien ontstaat hierdoor een onregelmatige polygoon. Enige tijd later wordt alles wat zich aan de binnenzijde van het sinuspad bevindt gemaaid. Het sinuspad zelf wordt hierbij niet gemaaid. Bij elke ronde wordt het maaisel afgevoerd. Bij elke nieuwe maaibeurt worden de stappen van het maaien van een sinuspad en van de binnenzijde herhaald. Het sinuspad heeft bij elke maaibeurt een andere loop, zodat veel variatie op kleine schaal ontstaat. Door sinusbeheer vindt een verlenging van de bloeihoogte plaats, doordat soorten aan de binnenzijde van het sinuspad later in bloei komen dan aan de buitenzijde. Net gemaaid delen zijn interessant voor warmteminnende soorten, zoals de Kleine vuurvlieder. Sinusbeheer wordt in natuurgebieden toegepast waarbij men de buitenranden als laatste laat staan. In bebouwde omgeving kan dit niet wenselijk zijn en kan het systeem worden omgedraaid;
- Bij het maaien van grassen en kruiden werken met vloeiende lijnen en geen harde rechte grenzen.

Figuur 5 Voorbeeld van het resultaat van sinusbeheer (Stip, 2019).

De hierboven genoemde punten zorgen voor een verbetering in omstandigheden en bieden enorme kansen voor biodiversiteit. Hierbij luidt het advies, dat dergelijke maatregelen per wijk en locatie bekeken moeten worden, zodat het maximale voor mens en natuur worden behaald. In huidige contractvormen dient daarbij gekeken te worden wat ook financieel haalbaar is binnen een contract en wat van de aannemer(s) verwacht mag worden. Bij nieuwe aanbestedingen is het eenvoudiger om in te zetten op biodiversiteit bevorderd beheer.

9. Landelijke initiatieven

In deze paragraaf worden landelijke initiatieven besproken, die een bijdrage kunnen vormen aan de verhoging van de biodiversiteit in de gemeente Krimpen aan den IJssel. Het betreft concepten die direct toepasbaar zijn of na een kleine aanpassing van toepassing kunnen zijn op de gemeente.

9.1 Operatie Steenbreek

In 2017 heeft de gemeente Krimpen aan den IJssel de overeenkomst getekend met Operatie Steenbreek. Hiermee geeft de gemeente aan dat zij initiatieven stimuleren van burgers om verharding in tuinen te verwijderen en hiervoor groen aan te leggen. De verantwoording van de bescherming en verbetering van de biodiversiteit ligt niet alleen bij de overheid, ook burgers wordt gevraagd hun bijdrage te leveren. Het idee achter Operatie Steenbreek is:

- Groen neemt water op en daarmee wordt tijdens extreme regenval het riool minder belast;
- Groen verbetert de luchtkwaliteit en verlaagt de concentratie fijnstof;
- Groen geeft schaduw en verkoeling in de steeds warmere zomers;
- Groen vergroot het leefgebied van vogels, insecten en andere dieren; Groen zorgt voor minder omgevingsgeluid;
- Groen vermindert stress en is goed voor gezondheid en welzijn (Operatie Steenbreek, z.d.).

Het motiveren van burgers om deel te nemen aan Operatie Steenbreek verdient aandacht. Omvorming van tuinen kan zorgen voor een enorme toename in biodiversiteit in de gemeente Krimpen aan den IJssel. Om hieraan tegemoet te komen heeft de gemeente Krimpen aan den IJssel samen met het bedrijfsleven en met vrijwilligers een werkgroep samengesteld (Werkgroep Steenbreek Krimpen aan den IJssel, z.d.). Een ondersteunende rol vanuit de gemeente blijft hierbij wenselijk om de continuïteit te waarborgen.

9.2 Nederland Zoemt

Het gaat enorm slecht met de wilde bijen in Nederland. Nederland Zoemt is een organisatie die zich inzet voor het behoud van wilde bijen en daarnaast wil bereiken dat de aantallen weer toenemen.

Voor de gemeente bestaat er de mogelijkheid om zich aan te sluiten bij deze organisatie. Hierbij worden er borden uitgereikt met de melding Krimpen aan den IJssel zoemt. Deze borden stimuleren het bewustzijn van de bewoners en hebben

hiermee een educatieve waarde. Daarnaast geeft de gemeente op deze manier aan zich te willen inzetten voor de wilde bijen.

In paragraaf 8.2 zijn aanpassingen in beheer voorgesteld, die zorgen dat ook de wilde bijen een betere toekomst krijgen in de gemeente Krimpen aan den IJssel. Ook bestaat er reeds een advies van Nederland Zoemt voor de gemeente Krimpen aan den IJssel welke wordt bijgevoegd als bijlage 1 in deze nota.

10. Monitoring

Bij grote veranderingen of juist bij kleine maar beeldbepaalde veranderingen is het verstandig om monitoring uit te voeren of te laten uitvoeren. Hiermee is het mogelijk om zowel intern als extern aan te tonen welke voordelen er behaald zijn. Het maakt inzichtelijk of de maatregel de gewenste resultaten heeft, zodat er een evaluatie kan plaats vinden. Ook het bijsturen van een maatregel is alleen mogelijk indien er informatie is over het verloop. Om het draagvlak voor specifieke maatregelen zo groot mogelijk te krijgen is het raadzaam lokale partijen, zoals de Natuur- en Vogelwerkgroep Krimpenerwaard, mee te laten denken over het verhogen van de biodiversiteit en deel te laten nemen aan de monitoring. Naast de inzet van vrijwilligers, is het aan te bevelen om drie keer per jaar een steekproef te laten uitvoeren voor een ecologisch adviesbureau. De objectieve waarneming van een derde partij (ecologisch adviesbureau) kan uitsluitel bieden bij eventuele onenigheden binnen de gemeentelijke organisatie, al dan niet in combinatie met organisaties, vrijwilligers, bewoners of bedrijven.

11. Communicatie

Biodiversiteit is een onderwerp bij uitstek om over te communiceren met bewoners. Naast dat het een educatieve waarde heeft zorgt het ook voor betrokkenheid, begrip en in sommige gevallen tot participatieprojecten.

Wijzigingen in het openbare groen zorgen altijd voor een hoop vragen bij burgers. Deze vragen zijn te voorkomen of te beperken door een aantal zaken vooraf te regelen:

- Informeer de medewerkers van de buitendienst, intern of extern, over de veranderingen en wáárom dit gebeurt. Zij zijn de visitekaartjes buiten, laagdrempelig voor bewoners en krijgen vaak de meeste vragen;
- Plaats een artikel in het streekblad over de voorgenomen veranderingen;
- Kaart Biodiversiteit op de website van de gemeente, in de lijn van de al bestaande natuurwaardenkaart en groenstructuurkaart. Op deze biodiversiteitskaart kunnen bewoners hun eigen wijk of straat aanklikken en daarop zien welke maatregelen er daar zijn of worden genomen;
- Bij grote veranderingen of omvormingen: beleg een bewoners avond en nodig een ecooloog uit, die juist kan onderbouwen waarom deze omvormingen plaats gaan vinden en wat daarvan het voordeel is voor mens en natuur;

- Geef richtbaarheid aan initiatieven waaraan de gemeente meewerkt, zoals Operatie Steenbreek, Nederland Zoemt, Natuurinclusief bouwen.

Literatuur

- Cruydhoeck. (z.d.). *Bijenmengsel N1 met vaste soorten*. Opgeroepen op februari 27, 2019, van <https://www.cruydhoeck.nl/winkel/bijenmengsel-n1-met-vaste-soorten/p1641>
- Gemeente Krimpen aan den IJssel. (2018). *Subsidie voor groene daken of groene gevels*. Opgeroepen op februari 12, 2019, van <https://www.krimpenaandenijssel.nl/Groenedaken>
- Gierzwaluw Bescherming Nederland. (z.d.). *Neststenen*. Opgeroepen op februari 2019, 12, van <https://gierzwaluwbescherming.nl/bescherming/neststenen/>
- Griffioen. (z.d.). *Vaste planten in het openbaar groen*. Opgeroepen op februari 16, 2019, van <https://www.greentocolour.com/>
- Hop, M. (2011). *Vaste planten in openbaar groen: Voor functionele en onderhoudsvriendelijke toepassingen*. Lelystad: Praktijkonderzoek Plant & Omgeving / WUR.
- Operatie Steenbreek*. (z.d.). Opgeroepen op januari 23, 2019, van www.operatiesteenbreek.nl/: <http://www.operatiesteenbreek.nl/>
- Rijksoverheid. (2017, januari 1). *Wet Natuurbescherming*. Opgeroepen op januari 16, 2019, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2018-07-01>
- Schwegler. (z.d.). Opgeroepen op januari 2019, 24, van Fledermaus-Fassadenröhre 1FR: http://www.schwegler-natur.de/portfolio_1395072079/fledermaus-fassadenroehre-1fr/
- Stip, A. (2019, januari 16). *Sinusbeheer, meanderend maaien voor insecten*. Elp.
- Werkgroep Steenbreek Krimpen aan den IJssel. (z.d.). Opgeroepen op februari 2019, 12, van Operatie Steenbreek Krimpen aan den IJssel: <https://steenbreekkrimpenaandenijssel.nl/>
- Zoogdiervereniging. (z.d.). *Praktijkvoorbeelden mitigatie*. Opgeroepen op februari 2019, 12, van <https://www.vleermuizenindestad.nl/praktijkvoorbeelden-mitigatie#Inbouwkasten>

Bijlage 1: Nederland Zoemt Advies voor Krimpen aan den IJssel

Suggesties voor het verbeteren van de leefomgeving voor wilde bijen in jouw gemeente

Dit advies is specifiek voor jouw gemeente opgesteld binnen het project Nederland Zoemt. Hierin geven we een beeld van de bijen die in jouw gemeente gevonden zijn of zouden kunnen voorkomen en van de bijenhotspots in de gemeente. Daarnaast geven we suggesties voor het verbeteren van de leefomgeving voor wilde bijen. Om dit advies op te stellen is gebruik gemaakt van waarnemingen die tussen 2000 en 2017 zijn gedaan door heel Nederland. Dit advies is een mooi begin om bijvriendelijke gemeente te worden. Als je nog aanvullend advies of monitoring uit wil voeren, vind je hier de partijen om bij aan te kloppen.

De wilde bijen in Krimpen aan den IJssel

Kennis over bijen in Nederland komt van verschillende databronnen, waarbij niet elke gemeente even goed onderzocht is. In jouw gemeente zijn 93 waarnemingen gedaan van in totaal 14 verschillende soorten (achteraan dit document vind je daar een lijst van). Bij goed beheer voorspellen wij dat de leefomgeving potentieel voor 84 soorten geschikt is. Hieronder staat een overzicht van wilde bijen groepen die gevonden zijn, en het totaal aantal wilde bijen groepen die bij goed beheer voor zouden kunnen komen (potentieel).

Soortgroep	Gevonden	Potentieel
Behangersbijen	0	2
Bloedbijen	0	6
Bonte viltbijen	0	0
Dikpootbijen	0	1
Ertsbijen	0	0
Groefbijen	0	10
Hommels	5	9
Houtbijen	0	1
Kegelbijen	0	1
Klokjesbijen	0	2
Langhoornbijen	0	0
Maskerbijen	0	6
Metselbijen	1	4
Mortelbijen	1	1
Pluimvoetbij	0	0
Roetbijen	0	0
Rouwbijen	0	1
Sachembijen	0	2
Slobkousbijen	1	1
Tronkenbijen	1	1
Tubebijen	1	1
Viltbijen	0	0
Wespbijen	0	10
Wol en Harsbijen	1	1
Zandbijen	3	23
Zijdebijen	0	1
Totaal	14	84

Bijehotspots in Krimpen aan den IJssel

Onderstaande kaart voorspelt voor jouw gemeente hoe geschikt de omgeving is voor wilde bijen. De voorspelling is gedaan op basis van het landschapstype en klimaatdata. De groene stukken hebben de hoogste potentie voor bijen, terwijl de witte stukken volgens onze modellen minder geschikt zijn. Het instandhouden en uitbreiden van de groene stukken is van groot belang voor de wilde bijen. Daarnaast liggen er op de witte plekken dus kansen voor verbetering, bijvoorbeeld door bijvriendelijke planten te plaatsen, het beheer aan te passen en de agrarische sector te betrekken. Mogelijk onderneemt jouw gemeente al veel actie in bepaalde gebieden, maar zie je dit niet terug op de kaart. Dat komt omdat wij in onze landschapsanalyses deze lokale initiatieven niet mee hebben kunnen nemen.

Speciale soorten in Krimpen aan den IJssel

Voor de wilde bijensoorten hieronder heeft jouw gemeente een speciale verantwoordelijkheid, omdat deze relatief vaak gevonden zijn en een relatief groot deel van het geschikte gebied voor deze soort in deze gemeente valt. Door rekening te houden met de wensen van deze soorten kan de gemeente sterk bijdragen aan het behoud van deze soorten voor Nederland.

1. Tronkenbij (*Heriades truncorum*): Nestelt in hout, oa in kever gaatjes, maar ook een bijenhotel met kleine gaatjes (3 a 4 mm voldoet). Vliegt met name op gele composieten met buisbloemen. De soort kan gevonden worden tussen mei-sep.

Aan de slag met bijvriendelijk beheer

Wil je je gemeente bijvriendelijker maken? Dat kan door te zorgen dat er altijd voedsel en nestgelegenheid voor wilde bijen aanwezig is, het liefst op korte afstand van elkaar (max. 200m). We beschrijven hieronder beknopt hoe de gemeente daarvoor kan zorgen.

Voedsel

Bijen zie je vaak druk van bloem naar bloem vliegen. Dat doen ze voor de nectar die dient als brandstof en voor het stuifmeel (pollen) dat essentieel is als voedsel voor de larven. De mate waarin bloemen waarde hebben voor bijen verschilt per soort. Sommige bijen zijn gespecialiseerd op één of enkele planten terwijl andere soorten minder kritisch zijn. Over het algemeen geldt: hoe groter de diversiteit hoe meer soorten bijen. Bloeiende bomen, heesters en struiken zijn goede opties om aan te planten in perken, denk daarbij aan bramen, mei- of sleedoorn, inheemse wilgen en lindes, maar bijvoorbeeld ook Spaanse aak. Andere vaste planten zijn rozen, klokjes, salie, lupine, et cetera. Vermijd bij gekweekte planten de cultivars met gevulde bloemen (zoals bij rozen vaak het geval is), die leveren nauwelijks stuifmeel en nectar.

Bij het zaaien van kruidachtige planten heeft het gebruik van lokale soorten de voorkeur. Dat kan bijvoorbeeld door maaisel afkomstig van een kruidenrijke plek in de buurt op een nieuwe plek neer te leggen. Sommige planten zoals wilde peen, pastinaak, rode klaver, duizendblad, paardenbloem en akkerdistel kunnen in heel Nederland gebruikt worden. In het voorjaar kunnen bloeiende bolgewassen van belang zijn voor hommels. Kijk hier voor nog meer voorbeelden van geschikte planten voor wilde bijen. Bijen kunnen niet alleen geholpen worden met het aanplanten van bijvriendelijke planten maar ook door het niet weghalen van spontaan opgekomen planten. Zo kunnen hondsdrif en dovenetel die spontaan onder een heg zijn opgekomen belangrijk zijn voor hommels.

Nestgelegenheid

De eisen die worden gesteld aan nestgelegenheid verschillen per soort (kijk hier voor meer informatie). Een deel van de soorten nestelt in de grond en graaft daar gangetjes. Andere soorten nestelen bovengronds in door kevers gemaakte gaten in hout of holle stengels van bijvoorbeeld braam, riet of afgestorven kruiden. Op veel plekken is een groot deel van de grond bedekt met tegels, grind of houtsnippers en worden afgestorven stengels in het najaar verwijderd. Het achterwege laten van bodembedekking en het laten staan van kruiden in de winter zijn eenvoudige manieren om nestgelegenheid voor bijen te vergroten. Veel soorten maken hun nest bij voorkeur op plaatsen waar niet al te dichte vegetatie wordt afgewisseld met stukjes onbedekte bodem. Over het algemeen geldt: hoe meer variatie, hoe meer bijen. Het is ook mogelijk om actief nestgelegenheid aan te bieden in de vorm van bijenhotels. Kijk hier voor instructies voor het maken van een bijenhotel. Dat is goed voor de bijen maar ook leuk voor iedereen die bijen graag een keer van dichtbij aan het werk wil zien. Met een informatiebord kun je bewoners bewust maken van het belang van bijen en wat er in de stad voor bijen gedaan kan worden. Een andere mogelijkheid om actief nestgelegenheid aan te bieden is het maken van een bijenheuvel, een grotendeels onbegroeide heuvel van klei of zand op een zonnige plek. Door de bult weer vrij te maken en de zijkanten af te steken als deze eenmaal begroeid is geraakt, kan de heuvel elk jaar weer ruimte bieden aan bijen. Hommels maken wat grotere nesten, bijvoorbeeld in oude muizenholen. Rommelige en ruige vegetatie langs randen van heggen biedt goede nestplek voor hommels.

Beheer

Na het aanplanten of zaaien is goed beheer van groot belang. Bijen hebben doorlopend bloeiende planten nodig en maaien moet daarom gefaseerd gebeuren. Probeer daarbij minimaal 15% van het oppervlak te laten staan. Maai het liefst na de bloei en maximaal 2 keer per jaar. Verder is het belangrijk dat maaisel afgevoerd wordt om te zorgen dat de grond schraler wordt en grassen niet te dominant worden. Probeer klepelen te vermijden, dit is niet goed voor alle dieren en planten. Ook is het van belang niet te zware machines te gebruiken om zo de bodemstructuur te behouden en de nesten in de bodem niet teveel te beschadigen. Kijk hier voor nog meer tips voor goed maai-beheer.

Lijst met gevonden soorten in Krimpen aan den IJssel

Goudstaartzandbij	<i>Andrena carantonica</i>	Akkerhommel	<i>Bombus pascuorum</i>
Grasbij	<i>Andrena flavipes</i>	Weidehommel	<i>Bombus pratorum</i>
Grijze zandbij	<i>Andrena vaga</i>	Lathyrusbij	<i>Chalicodoma ericetorum</i>
Grote wolbij	<i>Anthidium manicatum</i>	Tronkenbij	<i>Heriades truncorum</i>
Tuinhommel	<i>Bombus hortorum</i>	Gewone slobkousbij	<i>Macropis europaea</i>
Boomhommel	<i>Bombus hypnorum</i>	Rosse metselbij	<i>Osmia bicornis</i>
Steenhommel	<i>Bombus lapidarius</i>	Geelgerande tubebij	<i>Stelis punctulatissima</i>

